

מסמך רקע בנושא :
מינוי נשיא בית-משפט עליון –
סקירה משווה

מוגש לחה"כ גלעד ארדן

כתיבה: הודיה קין, עובדת מחקר ומידע
אישור: דנה נויפלד, ראש צוות
עריכה לשונית: מערכת "דברי הכנסת"

יב' באייר תשס"ג
14 במאי 2003

1. מבוא

1.1. כללי

מסמך זה סוקר את הליך מינויו של נשיא בית-המשפט העליון ונשיא בית-המשפט לחוקה במדינות שונות.¹ הסקירה מתמקדת בגורם הממנה את הנשיא. נוסף על כך יוצגו תנאי הכשירות לכהונה ותקופת הכהונה, ככל שהמידע בדינו.² המדינות שנסקרו: ארה"ב, אנגליה, קנדה, ניו-זילנד, דרום-אפריקה, ספרד, אוסטרליה, צרפת, גרמניה, שבדיה ודנמרק, וכן ישראל.³ יצוין כי בדרום-אפריקה, בספרד, באוסטרליה, באיטליה, בצרפת ובגרמניה יש שתי ערכאות שיפוטיות גבוהות זו לצד זו – בית-משפט עליון לערעורים ובית-משפט לחוקה. ברוב המדינות האלה הסקירה מתמקדת במינוי נשיא בית-המשפט לחוקה, שכן מידע באשר למינוי נשיא בית-המשפט העליון באותן מדינות כרוך בקבלת מענה לפנייתנו אליהן, ועד מועד הגשת המסמך לא התקבל מהן מענה. יש לשים לב כי לבית-משפט לחוקה מאפיינים שונים מאלה של בית-משפט עליון, והדבר משפיע על אופן מינוי השופטים בערכאות האלה.

1.2. ישראל

בישראל, על-פי חוק-יסוד: השפיטה,⁴ שופטים – לרבות שופטי בית-המשפט העליון – נבחרים בידי ועדה לבחירת שופטים ומתמנים בידי נשיא המדינה.⁵ הוועדה מונה תשעה חברים: נשיא בית-המשפט העליון, שני שופטים נוספים של בית-המשפט העליון שבחר בית-המשפט, שני נציגי ממשלה (שר המשפטים העומד בראש הוועדה ושר נוסף שהממשלה ממנה), שני חברי כנסת הנבחרים בבחירות חשאיות ושני נציגים של לשכת עורכי הדין.⁶ על-פי חוק בתי-המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984 (להלן – חוק בתי-המשפט), נשיא בית-המשפט העליון ומשנהו מתמנים מקרב שופטי בית-המשפט העליון.⁷ לפי הנוהג, נשיאות בית-המשפט העליון מוענקת לשופט הוותיק ביותר בבית-המשפט העליון.⁸ על-פי החוק, הנשיא מכהן ממועד בחירתו ועד לפרישתו לגמלאות (בישראל גיל הפרישה לשופטים

¹ ברוב המדינות התואר המקביל לנשיא בית-המשפט הוא Chief Justice.

² יודגש כי ברוב המדינות תנאי הכשירות ותקופת הכהונה המוצגים במסמך הם תנאי כשירות לכהונת שופט בבית-משפט עליון ובבית-משפט לחוקה, שכן לא מצאנו בחוקי המדינות התייחסות נפרדת לתנאי כשירות לכהונת נשיא.

³ יצוין כי פנייתנו לפרלמנטים של איטליה, נורבגיה, גרמניה ואוסטרליה טרם נענתה. עוד יצוין כי המדינות הנסקרות במסמך נבחרו באקראי מבין מדינות מערביות בעולם.

⁴ סעיף 4 לחוק.

⁵ על-פי סעיף זה, השופטים נבחרים על-ידי הוועדה לבחירת שופטים ולא על-ידי הנשיא. המינוי בידי נשיא המדינה הוא במהותו עניין של טקס. נשיא המדינה אינו רשאי למנות שופט אלא לפי הבחירה של הוועדה לבחירת שופטים, והוא אף אינו רשאי להימנע ממינוי שופט שבחרה ועדה זו. מתוך דוח הוועדה לסדרי הבחירה של השופטים בראשות יצחק זמיר, אמנון רובינשטיין ויורם גיא-רון, 12 במרס 2001.

⁶ ההסדר המפורט לעניין הרכב הוועדה בסעיף 6 לחוק בתי-המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984.

⁷ סעיף 8 לחוק.

⁸ לעניין ותק תחשב רק התקופה שבה כיהן השופט בבית-המשפט העליון. מרדכי הלר, "מינוי שופטים: הפתרון למשבר העליון", תכלת 8, תש"ס 1999.

הוא 70).⁹ הוראה זו, כמו הוראות דומות במדינות אחרות, נקבעה בעיקר כדי להבטיח עצמאות שיפוטית.

בעניין הכשירות, **חוק בתי-המשפט**, [נוסח משולב], התשמ"ד-1984, קובע כי כשיר להתמנות לשופט בית-המשפט העליון כל אחד מאלה:¹⁰

- (1) מי שכיחן במשך חמש שנים כשופט בית-משפט מחוזי;
 - (2) מי שרשום או זכאי להיות רשום בפנקס חברי לשכת עורכי הדין ועסק עשר שנים לפחות – מהן חמש שנים בארץ – באחד מן המקצועות האלה:
 - א. עריכת-דין;
 - ב. שפיטה או תפקיד שיפוטי אחר בשירות המדינה בישראל;
 - ג. הוראת משפטים באוניברסיטה או בבית-ספר גבוה למשפט;
- (3) משפטן מובהק.

2. ארה"ב¹¹

נשיא בית-המשפט העליון הפדרלי בארה"ב, כמו כל השופטים הפדרליים, מתמנה על-ידי **נשיא ארה"ב**, ומינויו כפוף לאישור הסנט ברוב רגיל.¹² המינוי יכול שיהא מקרב שופטי בית-המשפט העליון המכהנים¹³ או מינוי חיצוני. על-פי רוב, המינוי לנשיא בית-המשפט העליון הוא מינוי חיצוני.

כל מועמד שנבחר על-ידי הנשיא מופיע לפני ועדה משפטית של הסנט במסגרת שימוע ציבורי פתוח, המעניק הזדמנות לחברי הסנט לחקור עד תום כל נושא שיראו לנכון בנוגע לכישורי המועמד, לניסיונו, לפילוסופיה המשפטית שלו ולקו האידיאולוגי המנחה אותו. השימוע מתנהל כשיבה פתוחה של שאלות ותשובות והוא עשוי להמשך אף שבועות. לאחר השימוע מתנהל דיון פתוח של חברי הסנט ולבסוף נערכת הצבעה לאישורו או לדחייתו של המועמד.¹⁴

ישנם גורמים נוספים המשפיעים השפעה מהותית על הליך המינוי. כך למשל, לשכת עורכי הדין האמריקנית (ה-ABA) נהגה לקחת חלק נכבד בהליך המינויים באמצעות הגשת המלצות לנשיא. ועדה מיוחדת מטעם הלשכה – הוועדה לענייני מערכת השיפוט הפדרלית – עסקה בשאלת מינוי שופטים פדרליים על-ידי בחינת רשימות מועמדים שהגיש לה התובע הכללי. המלצותיה נמסרו לא

⁹ וכך גם שאר השופטים.

¹⁰ סעיף 2 לחוק. זאת נוסף על שתי דרישות כשירות בעלות אופי כללי, שלפיהן לא יתמנה לשופט אדם שאינו אזרח ישראלי או אדם שהורשע בעבירה פלילית שיש בה, בנסיבות העניין, משום קלון (סעיפים 5 ו-7 לחוק בתי-המשפט).

¹¹ J. Biskupic & Elder Witt **Guide to the U.S. Supreme Court**, 3rd Edition, 1997; L. Baum **The Supreme Court**, 6th Edition, 1998

¹² הדברים נכונים למינוי כל השופטים הפדרליים.

¹³ שופטי בית-המשפט מלבד הנשיא מכוונים Associate Justice.

¹⁴ מרדכי הלר "מינוי שופטים: הפתרון למשבר העליון", **תכלת** 8, תשי"ס 1999.

בפומבי לנשיא ולסנט טרם המינוי. הנשיא בוש ביטל לאחרונה את תפקידה המיוחד של הוועדה בהליך המינויים בשל ביקורתו של המחנה הרפובליקני על הטיה ליברלית כביכול בהמלצותיה.¹⁵ החקיקה הרלוונטית בארה"ב אינה מסדירה את תנאי הכשירות לכהונת נשיא או שופט עליון מן המניין, ולמעשה לא נדרשים לו כישורים מקצועיים משפטיים כלשהם. אף-על-פי-כן, בפועל מוסכם שעל כל מועמד לקיים לפחות תנאי יסוד אחד – תואר אקדמי בסיסי במשפטים.¹⁶ על-פי החוקה, כהונת נשיא בית-המשפט העליון ושופטיו היא "כהונה לכל החיים".¹⁷

3. אנגליה¹⁸

בית-המשפט הגבוה ביותר באנגליה הוא בית הלורדים, גוף מחוקק המשמש גם ערכאת ערעור עליונה. ה-Lord High Chancellor (להלן: לורד צ'נסלור), שהוא נשיא בית הלורדים, ראש הרשות השופטת ושר המשפטים, מתמנה **במינוי פוליטי על-ידי ראש הממשלה**. הלורד צ'נסלור הוא גורם מרכזי במינוי שאר שופטי בית הלורדים (Law Lords) – הם מתמנים על-ידי המלכה בהמלצת ראש הממשלה, לאחר התייעצות עם הלורד צ'נסלור.

הערכאה השיפוטית השנייה בחשיבותה באנגליה היא בית-המשפט לערעורים. הוא מחולק למחלקה פלילית ולמחלקה אזרחית. שני נושאי המשרות הבכירות בבית-המשפט לערעורים (נשיא המחלקה הפלילית, המכונה Lord Chief Justice, ונשיא המחלקה האזרחית, המכונה Master of the Rolls) מתמנים על-ידי **המלכה בהמלצת ראש הממשלה, לאחר התייעצות עם הלורד צ'נסלור**.

ככלל, נושאי משרות אלה מתמנים מקרב שופטי בית-המשפט לערעורים, ולעתים רחוקות מקרב שופטי בית הלורדים.¹⁹

¹⁵ "שיתוף נציגי ציבור בהליך מינוי שופטים", פרלמנט 39 (מרס 2003).

¹⁶ אפרת אבן, סקירה מס' 14: מנגנונים לביקורת שיפוטית חוקתית: הרכבים ומינויים, המכון הישראלי לדמוקרטיה, יוני 2001, מתוך אתר המכון הישראלי לדמוקרטיה, www.idi.org.il, 30 באפריל 2003. יצוין כי בידי נשיא בית-המשפט העליון של ארה"ב נתונות מגוון סמכויות המעניקות לו כוח רב. הבולטות שבהן – סמכות ניהול הדיון, סמכות קביעת סדר הדיונים והסמכות להחליט מי השופט שיכתוב את פסק-הדין של הרוב בתיק. נוסף על כך מכחן הנשיא כיו"ר ה-Judicial Conference (גוף האחראי על האדמיניסטרציה של מערכת השיפוט הפדרלית), כיו"ר ה-Board of the Federal Judicial Center (גוף מחקר, הכשרה ותכנון של הרשות השופטת) וכמפקח על מנהל בתי-המשפט. כמו כן, לנשיא מגוון סמכויות לא שיפוטיות שמעניק לו הקונגרס.

¹⁷ סעיף 1 בפרק השלישי לחוקת ארה"ב קובע כי: "The Judges, both of the supreme and inferior Courts shall hold their Offices during **good Behaviour**"; משמעות מונח זה היא מינוי לכל החיים.

¹⁸ המידע מבוסס על המקורות האלה: Ruth Winston, Role of the Lord Chancellor, Parliament and Constitution Center, 2003

Judicial Appointment Annual Report 2000-2001 (October 2001) (מתוך אתר האינטרנט של משרד הלורד צ'נסלור, www.lcd.gov.uk, 6 במאי 2003)

Criminal Justice System Review Report, Northern Ireland, 30 March 2000

¹⁹ ממידע שהתקבל בדואר אלקטרוני מגב' רות וינסטון מהפרלמנט הבריטי ב-8 למאי 2003 עולה, כי בימים אלה יושבת ועדה לבחינת רפורמה בתחום מינוי השופטים. אחד השינויים העיקריים המוצעים – העברת הסמכות למנות שופטים ממשרד הלורד צ'נסלור (שהוא כאמור חבר בממשלה) לוועדת מינוי בלתי תלויה.

4. קנדה²⁰

נשיא בית-המשפט העליון מתמנה על-ידי **המושל הכללי (Governor General)**²¹ **בהמלצת ראש הממשלה**. שאר שופטי בית-המשפט העליון מתמנים על-ידי המושל הכללי בהמלצת שר המשפטים.

חוק בית-המשפט העליון הקנדי קובע כי למשרת שופט עליון, לרבות הנשיא, ימונה שופט אשר כיהן כשופט עליון באחד המחוזות או תובע בעל ניסיון מקצועי של עשר שנים לפחות.²² נוסף על כך, החוק דורש כי לפחות שלושה משופטי בית-המשפט יתמנו מקרב שופטי בית-המשפט העליון של מחוז קוויבק או מקרב תובעי מחוז זה.

נשיא בית-המשפט העליון **מכהן בתפקידו עד לפרישתו לגמלאות**. גיל הפרישה **הקבוע בחוק הוא 75**.

5. ניו-זילנד²³

נשיא **בית-המשפט העליון** לערעורים מתמנה על-ידי **המושל הכללי (Governor General)**²⁴ **בהמלצת ראש הממשלה**. שאר שופטי בית-המשפט העליון מתמנים על-ידי המושל הכללי בהמלצת התובע הכללי.

תנאי כשירות לכהונה – עורך-דין בעל ניסיון של שבע שנים. גיל הפרישה – 68.

6. דרום-אפריקה²⁵

נשיא בית המשפט לחוקה וסגנו מתמנים על-ידי **נשיא המדינה**²⁶ **בהתייעצות עם ראשי המפלגות המיוצגות באסיפה הלאומית (הבית התחתון בפרלמנט) ועם הוועדה לשירות שיפוטי (Judicial Service Commission)**.²⁷

שאר שופטי בית-המשפט לחוקה מתמנים על-ידי נשיא המדינה בהתייעצות עם נשיא בית-המשפט לחוקה והוועדה לשירות שיפוטי.

²⁰ P.V. Hogg, **Constitutional Law of Canada**, 4th Edition (Scarborough 1997)

²¹ המושל הכללי הוא נציגה של המלכה ומכהן כ"ראש המדינה" (להבדיל מראש הממשלה).

²² סעיפים 5-11 לחוק בית-המשפט העליון הקנדי (The Supreme Court Act 1985). יצוין כי הגדרת שופט בחוק כוללת את נשיא בית-המשפט. מכאן שתנאי הכשירות לכהונה ומשך הכהונה של נשיא בית-המשפט העליון זהים לאלה של שאר שופטי בית-המשפט העליון.

²³ "שיתוף נציגי ציבור בהליך מינוי שופטים", **פרלמנט** 39 (מרס 2003); אפרת אבן, סקירה מס' 14: מנגנונים לביקורת שיפוטית חוקתית: הרכבים ומינויים, יוני 2001, מתוך אתר המכון הישראלי לדמוקרטיה, www.idi.org.il, תאריך כניסה: 30 באפריל 2003.

²⁴ המושל הכללי בניו-זילנד הוא נציגה של המלכה ומכהן כ"ראש המדינה".

²⁵ "שיתוף נציגי ציבור בהליך מינוי שופטים", **פרלמנט** 39 (מרס 2003); אפרת אבן, סקירה מס' 14: מנגנונים לביקורת שיפוטית חוקתית: הרכבים ומינויים, יוני 2001, מתוך אתר המכון הישראלי לדמוקרטיה, www.idi.org.il, 30 באפריל 2003.

²⁶ נשיא דרום-אפריקה מכהן כ"ראש המדינה" וכראש הממשלה (כמו בארה"ב, הנשיא עומד בראש הרשות המבצעת).
²⁷ סעיף 174(3)-(5) לחוקת דרום-אפריקה.

הוועדה לשירות שיפוטי אחראית בין השאר להמלצות למינויים ברשות השופטת. חברי הוועדה הם נשיא בית-המשפט לערעורים, נשיא בית-המשפט לחוקה, נשיא ערכאה נמוכה יותר, חבר קבינט (שר המשפטים), שני תובעים ושני עורכי-דין המתמנים על-ידי הנשיא, משפטן מן האקדמיה, שישה חברי פרלמנט (מהם שלושה חברי אופוזיציה לפחות), ארבעה חברי המועצה הלאומית של המחוזות וארבעה אישי ציבור שממנה הנשיא לאחר שנועץ עם כל מנהיגי המפלגות בפרלמנט.

מינוי השופטים הוא לכהונה אחת של 12 שנים או עד גיל 70 – המוקדם מן השניים.

נשיא בית-המשפט העליון לערעורים מתמנה על-ידי נשיא המדינה בהתייעצות עם הוועדה לשירות שיפוטי.

7. ספרד²⁸

נשיא בית-המשפט לחוקה מתמנה על-ידי המלך, על דעתה של ה"מועצה הכללית של הרשות השופטת" (Consejo General del Poder Judicial) – גוף המוסמך לנהל את ענייניה של הרשות השופטת, ובכלל זה למנות שופטים. חברי המועצה הם נשיא בית-המשפט העליון (הוא גם העומד בראשה), 12 שופטים מכהנים ושמונה עורכי-דין או משפטנים בעלי ניסיון מקצועי של יותר מ-15 שנה (האחרונים נבחרים בידי חברי הפרלמנט ברוב שלוש חמישיות).

באשר למינוי שאר שופטי בית-המשפט לחוקה, ארבעה שופטים נבחרים בהצבעה ברוב של שלוש חמישיות מחברי הסנט, ארבעה נבחרים בהצבעה ברוב של שלוש חמישיות מחברי הקונגרס ושניים – על-פי החלטת ממשלה.

למשרת שופט בבית-המשפט לחוקה ימונו אנשים בעלי אזרחות ספרדית וניסיון מקצועי-משפטי של 15 שנה לפחות.

כהונת נשיא בית-המשפט לחוקה מוגבלת לפרק זמן של שלוש שנים.

8. אוסטרליה²⁹

נשיא בית-המשפט לחוקה (וכך גם סגנו, שישה שופטים נוספים ושלושה ממלאי מקום) מתמנים על-ידי נשיא הרפובליקה,³⁰ ועל דעתה של הממשלה האוסטרית.³¹

שלושה שופטים נוספים ושני ממלאי מקום מתמנים על סמך המלצתה של המועצה הלאומית (Nationalrat), ושלושת השופטים הנוותרים וממלא מקום אחד מתמנים על סמך המלצתה של המועצה הפדרלית. סה"כ, בבית-המשפט לחוקה מכהנים 14 שופטים ושישה ממלאי מקום.

²⁸ סעיף 159 לחוקה הספרדית; "שיתוף נציגי ציבור בהליך מינוי שופטים", פרלמנט 39 (מרס 2003).
²⁹ אפרת אבן, סקירה מס' 14: מנגנונים לביקורת שיפוטית חוקתית: הרכבים ומינויים, יוני 2001, מתוך אתר המכון הישראלי לדמוקרטיה, www.idi.org.il, 30 באפריל 2003.

³⁰ נשיא הרפובליקה הוא "ראש המדינה". נוסף על כך בראש הרשות המבצעת עומד ראש הממשלה.

³¹ שיטת המינוי מוסדרת בסעיף 147 לחוקה האוסטרית.

תנאי כשירות לכהונה – תואר במשפטים ובמדעי המדינה, ניסיון של עשר שנים בתחום לימודים.

9. איטליה³²

בבית-המשפט לחוקה מכהנים 15 שופטים, מהם חמישה מתמנים על-ידי נשיא הרפובליקה, חמישה על-ידי שני בתי הפרלמנט במושב משותף ובהצבעה אחת, וחמישה על-ידי חברי בית-המשפט העליון האזרחי ובית-המשפט העליון המנהלי במשותף.

נשיא בית-המשפט לחוקה נבחר מקרב שופטי בית-המשפט לחוקה ועל-ידים לתקופת כהונה של שלוש שנים; כהונתו ניתנת להארכה לתקופות נוספות.

תקופת הכהונה של שאר שופטי בית-המשפט לחוקה היא תשע שנים בלא אפשרות הארכה. למשרת שופט בבית-המשפט לחוקה כשירים להתמנות שופטים בכירים, פרופסורים למשפטים מן האקדמיה או פרקליטים בעלי ניסיון של 20 שנה לפחות.

10. צרפת³³

במועצה החוקתית (קרי בית-המשפט לחוקה) מכהנים תשעה חברים. שלושה מהם, ובכלל זה **נשיא המועצה וסגנו**, מתמנים על-ידי **נשיא הרפובליקה**,³⁴ שלושה על-ידי נשיא הבית התחתון (המועצה הלאומית) ושלושה על-ידי נשיא הבית העליון (הסנט).³⁵

למעט הדרישה לאזרחות מלאה, החוקה אינה קובעת תנאי כשירות מקצועיים או דרישת גיל לחברי המועצה החוקתית.³⁶ יודגש כי לא נדרשת השכלה משפטית, אף שבפועל מתמנים משפטנים.

תקופת הכהונה בבית-המשפט לחוקה מוגבלת לתשע שנים בלא אפשרות הארכה.

נשיא בית-המשפט העליון האזרחי (Cour de Cassation) מתמנה אף הוא על-ידי נשיא הרפובליקה. למשרה כשיר להתמנות שופט מכהן.

11. גרמניה³⁷

נשיא בית-המשפט לחוקה וסגנו נבחרים על-ידי שני בתי הפרלמנט, לסירוגין, ברוב של שני שלישים מן החברים בכל בית, ומתמנים על-ידי נשיא הרפובליקה.³⁸ באשר לשאר השופטים,³⁹

³² אפרת אבן, סקירה מס' 14: מנגנונים לביקורת שיפוטית חוקתית: הרכבים ומינויים, יוני 2001, מתוך אתר המכון הישראלי לדמוקרטיה, www.idi.org.il, 30 באפריל 2003.

³³ מידע שהתקבל בדואר אלקטרוני ממר פיליפ אלוש, שגרירות צרפת בישראל, 9 במאי 2003. מידע נוסף מקורו באתר האינטרנט של המועצה החוקתית, www.conceil-constitutionnel.fr, תאריך כניסה: 6 במאי 2003.

³⁴ נשיא צרפת הוא "ראש המדינה" (נוסף עליו יש בצרפת ראש ממשלה, העומד בראש הרשות המבצעת).

³⁵ סעיף 56 לחוקת צרפת.

³⁶ חברי הממשלה, חברי הפרלמנט הצרפתי וחברי הפרלמנט האירופי אינם כשירים להתמנות לחברי המועצה החוקתית.

³⁷ מר ג'ורגי וולקר, הפרלמנט הגרמני, מכתב, 14 במאי 2003.

מחציתם מתמנים על-ידי הבית העליון (בונדסראט) ברוב של שני שלישים מחברי הבית ומחציתם על-ידי הוועדה למינוי שופטים של הבית התחתון (בונדסטאג), המונה 12 חברים.⁴⁰

חוק-יסוד: בית-המשפט לחוקה קובע כי על המועמד לתפקיד שופט בית-המשפט לחוקה להיות מעל גיל 40 וכשיר להיבחר לבית התחתון. אין למנות נציגים החברים בבית-הנבחרים. כמו כן, שלישי מן השופטים בבית-המשפט לחוקה צריכים להיות שופטים שכיהנו בבתי-משפט פדרליים. על כל השופטים להיות בעלי השכלה משפטית פורמלית, עם דגש על ידע במשפט ציבורי.⁴¹ תקופת הכהונה בבית-המשפט לחוקה היא 12 שנה. גיל הפרישה הוא 68.⁴²

נשיא בית-המשפט העליון מתמנה מקרב שופטי בית-המשפט העליון ועל-ידם.

שופטי בית-המשפט העליון מתמנים על-ידי נשיא הרפובליקה על-פי בחירת הוועדה לבחירת שופטים. בוועדה לבחירת שופטים חברים 16 שרים של המחוזות ו-16 חברים בעלי ניסיון משפטי שבחר הבית התחתון.

12. שבדיה⁴³

בבית-המשפט העליון מכהנים 16 שופטים לפחות.⁴⁴

נשיא בית-המשפט העליון מתמנה על-ידי הממשלה מקרב שופטי בית-המשפט העליון.

אף שהשיקולים למינוי הנשיא אינם מוסדרים בחוק, הנוהג הוא כי הנשיא נבחר על-פי הוותק. יצוין כי הליך המינוי של הנשיא ושל שאר השופטים על-ידי הממשלה אינו פומבי, ואין אפשרות להגיש מועמדות למשרה.

על-פי החוק, כשיר לכהן כשופט בית-המשפט העליון אזרח שבדי בעל תואר אקדמי במשפטים (Master of Law degree).⁴⁵ נוסף על כך, על המועמדים לעמוד בבחינות מקצועיות ובתנאי כשירות אובייקטיביים (merit) נוספים שקובעת הממשלה.

נשיא בית-המשפט העליון ושופטיו מכהנים עד גיל 65 – גיל הפרישה לגמלאות.⁴⁶

13. דנמרק⁴⁷

³⁸ סעיפים 9-10 לחוק חוק-יסוד: בית-המשפט לחוקה (BverfGG). נשיא הרפובליקה הוא "ראש המדינה", ולצדו מכהן ראש הממשלה.

³⁹ בית-המשפט לחוקה פועל בשני "פנלים" בני שמונה חברים כל אחד.

⁴⁰ סעיף 94 לחוקת גרמניה וסעיפים 6-7 לחוק-יסוד: בית-המשפט לחוקה.

⁴¹ סעיף 3 לחוק-יסוד: בית-המשפט לחוקה.

⁴² סעיף 4 לחוק-יסוד: בית-המשפט לחוקה.

⁴³ מידע שהתקבל ממר רוג'ר קרלסון, הפרלמנט השבדי, 13 במאי 2003. המידע מתבסס על חוק היסוד The

Instrument of Government (IG), ועל ה- Code of Judicial Procedure (CJP).

⁴⁴ או מספר שופטים גדול יותר, לפי לצורך.

⁴⁵ החוק קובע דרישות נוספות, בין השאר הדרישה כי המועמד לא יהיה בהליכי פשיטת רגל.

⁴⁶ מתוך אתר בית-המשפט העליון השבדי, www.hogstادمstolen.se

⁴⁷ מידע שהתקבל מגב' אנליז קוויסטורף, הפרלמנט הדני, מכתב בדואר אלקטרוני, 13 במאי 2003.

בבית-המשפט העליון מכהנים 19 שופטים. הם מתמנים על-ידי שר המשפטים על-פי המלצת "המועצה העצמאית למינוי שופטים". מינוי השופטים נעשה על-סמך בחינת כישורים אישיים ומקצועיים של המועמדים.⁴⁸

נשיא בית-המשפט העליון מתמנה מקרב שופטי בית-המשפט העליון ועל-ידם.

כשירים להתמנות כשופטי בית-המשפט העליון בעלי תואר במשפטים שיש להם ניסיון מקצועי בשפיטה, בהוראת משפטים באקדמיה או בעריכת-דין.

מקורות

ספרות ומאמרים

- מרדכי הלר "מינוי שופטים: הפתרון למשבר העליון", **תכלת** 8, תש"ס 1999.
- "שיתוף נציגי ציבור בהליך מינוי שופטים", **פרלמנט** 39 (מרס 2003).
- J. Biskupic & Elder Witt, **Guide to the U.S. Supreme Court**, 3rd Edition, 1997
- L. Baum, **The Supreme Court**, 6th Edition, 1998
- P.V. Hogg, **Constitutional Law of Canada**, 4th Edition, Scarborough 1997

פרסומים

- אפרת אבן, סקירה מס' 14: מנגנונים לביקורת שיפוטית חוקתית: הרכבים ומינויים, המכון הישראלי לדמוקרטיה, יוני 2001.
- מרכז מחקר ומידע של הכנסת, בית-משפט לחוקה, שחר גולדמן, 1 ביולי 2001.
- Ruth Winston, Role of the Lord Chancellor, Parliament and Constitution Centre, 2003.
- Judicial Appointment Annual Report 2000-2001 (2001), www.lcd.gov.uk, כניסה בתאריך: 6 במאי 2003
- Criminal Justice System Review Report, Northern Ireland, 30 March 2000

מכתבים

- אלוש פיליפ, שגרירות צרפת בישראל, 9 במאי 2003.
- וולקר ג'ורג', הפרלמנט הגרמני, 14 במאי 2003.
- וינסטון רות, הפרלמנט הבריטי, 8 במאי 2003.
- קוויסטורף אנליז, הפרלמנט הדני, 13 במאי 2003.
- קרלסון רוג'ר, הפרלמנט השבדי, 13 במאי 2003.

⁴⁸ סעיף 43 ל-Justice Administration Act.

אתרי אינטרנט

- המכון הישראלי לדמוקרטיה, www.idi.org.il. כניסה בתאריך : 30 באפריל 2003.
- Conceil Constitutionnel, www.conceil-constitutionnel.fr, כניסה בתאריך : 6 במאי 2003.
- אתר בית-המשפט העליון השבדי, www.hogstodomstolen.se, כניסה בתאריך : 20 במאי 2003.